

הזהב פרק רביעי בבא מציעא

מ"א.

עין משפט
נר מצוה

(א) [בסורות יג:] ט לעיל דף מה. [ע"ש] [למקן עד: מוס' פ"ג, א] למקן דף פג, (ד) [ע"י מוס' לעיל לת. ד"ה שמה], ט [מקדרין א]. ע"ש, ו) ע"י ש"ך סי' ש"ז ס"ק ב, (ז) ש"ך לעמוד ב, (ח) [וע"י היטב בתוס' ב"ק מו: ד"ה ואפי' וף] דף מה: ד"ה ושמואל.

רבינו הגנאל

איתמר דברים בלא מעות רב אמר החזיר בו אין בו משום מחוסר אמנה ורבי יוחנן אמר יש בו משום מחוסר אמנה. ומתביבין לרב מדר' יוסי דאמר הן הן ורבי יוסי דאמר הן הן ופריק אביי ההוא שלא ידבר אחת כבה ואחת בלב. טוב אותביני עליה הא דתניא ר' שמעון אומר שלית קונה דינר דבר ורב ורבי יוסי תנאי הוא ויש תנא שאמ' דברים אין בהן משום מחוסר אמנה והוא ר' יוחנן בן מתיה ופשוטו היא. ולא עמיה כתנאי וקיימא לן כר' יוחנן. ומקשי' ומי אמר רבי יוחנן הכי והאמר ר' יוחנן האומר לחבירו מתנה אני נתון לך מותר לחז' בו ופריק' ההם במתנה מרובה משום דלא סמכה דעת' דמקבל ולפיכך אין בה משום מחוסר אמנה אבל במתנה מועטת ונתנה דעתה ההם אמר יוחנן דעתה בה משום מחוסר אמנה וכל שכן בשבא ובמתן דודאי סמכה דעתיה יש בו משום מחוסר אמנה דאמר ר' יוחנן ישראל שאמר לבן לוי כור מעשר לך כדירשאי בן לוי לעשותו תרומת מעשר וכו' דקיי ור' הור' ביה הוה מחוסר אמנה ולא מצית לבימר זה כמשכו הבן לוי לזה כור של חט' וחזו בו לוי והפקידו אצלו דתני סיפא נתנו לבן לוי אחר אין לו עליו אלא תרעומת ואי משכו קנאו וממתא אית ליה גביה אלא ברלא משכו ש"מ: ירושלמי ר' אבהו בשם ר' יוחנן אמר ליתן מתנה לחבירו מותר לחזור בו ואם אמר לו כדירת גמורה אני אומר לך אין לו לחזור הדת דאת אמר בעשיי אבל בעני נעשה נדר. רב מפיק לשמשיה אימת רבימא לך תתן מתנה לבי נש אין הוא מסכן הב ליה לאלתר ואין הוא עתיר אימילך בי תנייתא. ההוא דאמר לרב לית לי שומשמי אמר ליה ליהוה הני זוזי נבך דחשכא לי אמר ליה ביהא קמך אפילו שומר חנם לא הוי:

אלא משכון דפספ. למאי תפס אס לא להיות משכון תחת שווי ובהיא מיהא לא קרינא ביה לא יגוש: אינו משמט כולו. כלומר אינו משמט כלל: **מלל דר' יהודה כו'.** קושיא הוא: **במאי דנקיט זוזי סב להו.** ואי לא מקבלת מי שפרע: **ואידך.** המותר: **דברים נינהו.** בלא מעות. רב לטעמיה דאמר כנגדו הוא קונה: **הין כולל איפה.** שהין י"ב לוגין ואיפה שלשה סאין שהן ע"ז לוגין: **אלא שיהא הן שלך כו'.** כלומר כשאתה מדבר הן או לאו קיים דכריך והלדק אותם: **שלא ידבר אחד צפה כו'.** צעשה שהוא אומר הדבור לא יהא צעמיה לטעמיה אכל אס נשתנה השער לאחר זמן והוא חוזר בו לפי שינוי השער אין כאן חסרון אמנה: **אלא אמרו חכמים כו'.** סיפא קמני החזיר בו אין רוח חכמים נוחה הימנו. אלמא יש בהן משום מחוסרי אמנה: **תנאי היא.** להשתכן רבי יוחנן זן מתיא דפליגי: **מעשה צר' יוחנן כו'.** משנה היא צהשוכר את הפועלים שלוחה את בנו לחזור צתנאו עד שלא יתחילו המלאכה ולפסוק להם מונוות קליס: **לא סמכא דעתיהו.** על דברי הני: **מומר אמר קמיה.** כבר הודיעו מה פסק לנו ונתרצה: **מי אמר רבי יוחנן הכי.** דיש צדברים משום חסרון אמנה: **יכול לחזור בו.** וקשיא לן יכול פשיטא דהא לא משך ואין כח צד"ד לכופו: **אלא.** ודאי על כרחך מותר לחזור בו קאמר ואשמעינן דאפילו חסרון אמנה ליכא: **מודה ר' יוחנן במתנה מועטת.** שאין מותר לחזור משום דסמכא דעתיה דמקבל צדיבוריה וכי אמר מותר לחזור בו צמתנה מרובה קאמר דלא סמכא דעתיה דמקבל דלקיימיה לדיבוריה: **לכן לוי.** כל לוי קרוי זן לוי: **כור מעשר יש לך צידו.** שיעשרתי מפירותי ואתננו לך: **תרומת מעשר.** שהלוי מפרש מעשר לכהן מעשר מן המעשר: **משום הכי רשאי.** יש לו לסמוך על מה שכתוב (פשיה ג) שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כוז ולא יתנו ללוי אחר והא מתנה מועטת היא שאין לישראל צידו מתחילה לתת לכל זן לוי שרצה: **אין לו עליו.** אין לו לזן לוי ראשון על ישראל זה: **אלא תרעומת.** שהצטוו בתחלת נכזה: **אלא ש"מ גדלא נעלו.** ויש צדברים משום חסרון אמנה: **אפילו שומר חנם נמי לא הוי.** ואפילו פשעו צשמירתן ודלנא לא הוי מעיל לקבולי כו'. **דידיה הוו:** הכי נמי. או משלם השומשמיין או יקבל מי שפרע: **דידיה הוה עובדא.** אותו מעשה דשומשמיין על ידי היה ולא כן היה שאילו קיבלתם לתת השומשמיין לא הייתי חוזר צי בכל חללו של עולם ולא על כן צאנו לדין אלף כך היה: אמרי

מודה רבי יוחנן במתנה מועטת. ויוקר נמי הוי כמו מתנה מועטת: **וחזור והפקידו אצלו.** ה"מ למפרך אי הכי מאי למימרא אלף דבלאו הכי פריך ספיר מקיפא: **אלא אפי' שומר חנם נמי לא הוי.** והא דאמר צפרק האומנין (לקמן דף פ:) טול שלך והצא מעות שומר חנם היינו משום דמעיקרא היה שומר שכן וכשא"ל טול שלך לא לסלק עלמנו לגמרי משמירה קאמר אלף שלא יהיה שומר שכן: **אלא מבטיא כו'.** והא דאמר צפרק הפרה (ב"ק דף מו: ושם) הכניס צרשות בעל החצר חייב ר' אומר עד שיקבל עליו בעל החצר שמירה י"ל דשמעתינן אחיא כרצי דשמואל התם פסיק הלכתא כרצי ואע"ג דרב התם פסיק הלכתא כמתא קמא קיימא לן כשמואל דידי נגזי רב ועוד דאפילו לרבנן דמחייבי היינו לפי שאמר ליה כנוס שוכך דמשמע ואשמרנו אכל הא צימא קמך סלק עלמנו משמירה לגמרי: **צדכי**

דנקיטת זוזי הב להו ואידך דברים נינהו ודברים אין בהן משום מחוסרי אמנה דאיתמר דברים רב אמר אין בהן משום מחוסרי אמנה *ורבי יוחנן אמר *בייש בהם משום מחוסרי אמנה מיתיבי רבי יוסי ברבי יהודה אומר מה תלמוד לומר יהין צדק והלא הין בכלל איפה היה אלא לומר לך גשיהא הן שלך צדק ולא שלך צדק אמר אביי ההוא י"שלא ידבר אחד בפה ואחד בלב מיתיבי *ר' שמעון אומר אף על פי שאמרו שלית קונה דינר זהב ואין דינר זהב קונה שלית מכל מקום כך הלכה אבל אמרו מי שפרע מאנשי דור המבול ומאנשי דור הפלגה הוא עתיד ליפרע ממי שאינו עומד בדיבורו תנאי היא דתנן *מעשה ברבי יוחנן בן מתיא שאמר לבנו צא ושכור לנו פועלים הלך ופסק להם מזונות וכשבא אצל אביו אמר לו בני אפילו אתה עושה להם כסעודת שלמה בשעתו לא יצאת ידי חובתך עמהם שהן בני אברהם יצחק ויעקב אלא עד שלא יתחילו במלאכה צא ואמור להם על מנת שאין לכם עלי אלא פת וקטנית בלבד ואי ס"ד דברים יש בהן משום מחוסרי אמנה היכי אמר ליה זיל הדר בך שאני התם דפועלים גופייהו לא סמכא דעתייהו מאי טעמא מידע ידעי דעל אבוה סמך אי הכי אפילו התחילו במלאכה נמי התחילו במלאכה ודאי סמכי דעתייהו אמרו מימר אמר קמיה דאבוה וניחא ליה ומי אמר רבי יוחנן הכי והאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן האומר לחבירו מתנה אני נתון לך יכול לחזור בו יכול פשיטא אלא *מותר לחזור בו אמר רב פפא *ומודה רבי יוחנן ובמתנה מועטת דסמכא דעתייהו הכי נמי מסתברא דאמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן *וישראל שאמר לבן לוי כור מעשר יש לך בידי בן לוי רשאי לעשותו תרומת מעשר על מקום אחר אי אמרת בשלמא לא מצי למיהדר ביה משום הכי רשאי אלא אי אמרת מצי למיהדר ביה אמאי רשאי אישתבח דקא אכיל מבליים הכא במאי עסקינן כגון שנמלו ממנו וחזר והפקידו אצלו אי הכי אימא סיפא נתנו לבן לוי אחר י"אין לו עליו אלא תרעומת ואי סלקא דעתך כגון שנמלו ממנו וחזר והפקידו אצלו אמאי אין לו עליו אלא תרעומת כיון דמשכיה ממנו אית ליה גביה אלא לאו שמע מינה יברלא נמלו שמע מינה ההוא גברא דיהיב זוזי אשומשמי לסוף אייקר שומשמי הדרו בהו ואמרו ליה לית לן שומשמי שקול זוזך לא שקיל זוזיה איגנוב אתו לקמיה דרבא אמר ליה כיון דאמרי לך שקול זוזך ולא שקלית לא מבטיא שומר שכר דלא הוי אלא אפילו שומר חנם נמי לא הוי אמרו ליה רבנן לרבא *והא בעי לקבולי עליה מי שפרע אמר להו הכי נמי אמר רב פפי אמר לי רבינא לדידי אמר לי *ההוא מרבנן ורב טבות שמיה ואמרי לה *רב שמואל בר זוטרא שמיה דאי הוו יהבי ליה כל חללא דעלמא לא הוי קא משני בדבוריה בדידי הוה עובדא ההוא יומא אפניא דמעלי שבתא הוה והוה יתיבנא ואתא ההוא גברא וקאי אבבא אמר לי אית לך שומשמי לזבוני אמרי

ג א מ"י פ"ט מה' שמעתי ויבנות הל' יד סמג ע"ש קמט ולאחין עד ט"ש ע"מ סי' מו סע"ק יב:
גא ב מ"י פ"ז מהלכות מביה הל' ח סמג ע"ש פ"ז ט"ש ע"מ סי' כד סע"ק ו:
גב ג מ"י פ"ה מהלכות דעות הל' יג:
גד ד מ"י פ"ז מהל' ג מהל' ח סמג ע"ש פ"ז מהל' ט סמג ע"ש פ"ז ט"ש ע"מ סי' כד סע"ק ח וקומן רמא פ"א ח:
ז ח ט מ"י פ"ז מהל' מעשר הלכה ח:
גה י מ"י פ"ז מהל' מביה הל' ג ע"ש בהשגות ובמ"מ ובכ"מ ובכ"מ יוסף סמג ט"ש ט"ש ע"מ סי' ק"ה סע"ק טו:

תורה אור השלם

1 מאוני צדק אבני צדק איפת צדק ודקי צדק יקרה למה אני ?? אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים ויקרא יט לו

גליון הש"ס

גמ' ר"י אמר יש בהם עין כ"ש פ"י משנה ט' דשע"ש: שם ההוא שלא ידבר. עין כמות דף פו ע"א רש"י ד"ה פיעת: שם ויבד' ר"י אף דלא ש"ך כאן דמודה לרב פלוגמיה דהא רב ס"ל דכ"ע יכול לחזור מ"מ נקט ומודה לומר דמולא מכלל שאמר וענין זה נניטין דף פ"ה מודה ר"א חגג' כ"כ רש"י בחיבורו: שם רב שמואל בר זוטרא שמיה כ' הבלח ש"ט יג דל"ל רב טעונו שמוה דהכי א"ת במסדרין:

מוסף רש"י

משכון דנקיט. דתפס למאי תפסיה אי לא למשכון מיהא דהוא פלגא (שבועות חד). משום מחוסרי אמנה. אס חזר דביעורו (בכורות ג). ואין דינר זהב קונה שלית. דלגבי פירות הואי דלגא טעמא, מכל מקום, כלומר אף לפי פירענות העמדה לנא על המחז, כך הלכה. שאין צ"ד יטולן לעכ צידו (עיר ח). בשעתו. בעת מלכותו, דמלך וסדיקו הוה (לקמן פג). בני אברהם יצחק ויעקב. וסודותו של אברהם גדולה משל שלמה דמפרש בגמרא (טו). עד שלא יתחילו במלאכה. דלון כאן אלף צדדים ודברים אין בהם משום מחוסרי אמנה, דאילו מהשמחלו לא מוכל לחזור (טו).